

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 17, Mart 2022, s. 1-13, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 17, March 2022, pp. 1-13

Araştırma Makalesi/Research Article

KÖMÜRHAN KÖPRÜSÜ HARPUT'A BAKAR TÜRKÜSÜNÜN SÖZ VARLIĞI*

Vocabulary of The Song "Komurhan Bridge Faces Harput"

Birol İPEK**

Geliş/Received: 28.12.2021

Kabul/Accepted: 09.03.2022

Öz

Fırat nehriyle ilgili birçok türkü yakılmıştır. Bunların içinde en çok bilineni okunanı, dinlenenini ve ezberlenenini "Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar" türküsüdür. Birçok ünlü sanatçı tarafından seslendirilen türkü tüm yurttaki büyük bir beğeniyle söylenmekte ve dinlenmektedir. Türküde, Fırat nehrine kapılıp ölen yeni gelin olmuş bir kızın hikâyesi ve bu ölümden dolayı duyulan acılar anlatılmaktadır.

"Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar" türküsünde bir tarihi mekâna bağlı olarak ve insanın doğa ile yaşam mücadelesi konusu işlenmiştir. Türküler Anadolu insanının gerçek hikâyesidir. Türküler, İnsanın yaşadıklarını tarihten günümüze taşıyan dil yadigârlarıdır. Tarihi mekânlar zamanla değişse veya yok olsa da onları canlı tutan günümüze taşıyan ve yaşatan türkülerdir.

"Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar" türküsü yaşanmış bir olay üzerine yakılmış bir türküdür. Genç yaşta suya kapılıp ölen "taze gelin" in arkasında insanın, ölüm karşındaki çaresizliği anlatılmaktadır. Bir insanın suya kapılarak ölmesi çok trajik bir ölüm şeklidir. Ölümler tüm insanların ortak acılarıdır. İnsan içindeki derdini ve acısını bazen bir türkü yakarak ifade eder.

Bu çalışmada bahsi geçen türküdeki sözcükler tarih, mekân bağlamında incelenerek türkünün daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: türkü, fırat, harput, mekân.

* Bu çalışma, 2-3-4 Kasım 2017 tarihleri arasında Malatya'da düzenlenmiş olan IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulan "Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar Türküsünün Söz Varlığı" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş biçimidir.

** Dr. Öğretim Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Elazığ, birolipek@msn.com, <https://orcid.org/0000-0001-7874-3830>

Abstract

Many songs have been written about the Firat River. The most known, listened and memorized of them is "Komurhan Bridge Faces Harput". This song which is sung by many singers is sung, liked and listened all around the country. The song tells about the new bride drown in the Firat River and her story and the grief because of this death.

In the song "Komurhan Bridge Faces Harput", human's struggle with nature depending on a historical place is handled. These folk songs are the real stories of Anatolian people. The folk songs are the language reminders carrying the lived stories of people to now. They are still keeping the historical places alive even they change or they are destroyed.

The song "Komurhan Bridge Faces Harput" is a song written as a result of a real story. It is telling the desperation of humanity against the death after a "new bride" fallen into the river and drowned in it. It is a very tragic death for a person to die in drowning in the water. The deaths are the common sorrow of all the humanity. A person sometimes tells his grief and sorrow by writing a song.

In this study, it is aimed to better understand the song by examining the words in the mentioned folk song in the context of history and space.

Keywords: song, firat, harput, place.

Giriş

Türküler, halkın sevincini, üzüntüsünü, hasretini, isyanını, inancını yansıtan; hece vezniyle ve ezgili söylenen, yazanı anonim olan, halk ürünleridir. İnsan duygularını en iyi anlatan nazım türlerinden biri Türk milletiyle birlikte var olan türkülerdir. Türküler, Türk halkının zevk ve yaşayışının, düşünce dünyasının yanında engin muhayyilesinin süzgecinden geçerek, günümüze ulaşmış kültürel değerlerdir (Çetindağ, 2006: 319). Belli bir ezgi ile söylenen ve ölümü anlatan türkü türlerine ağıt denir. Şükrü Elçin, ağıtı şöyle tanımlar: "İnsanoğlunun ölüm karşısında bir varlığını kaybetme, korku, telâş ve heyecan anındaki üzüntülerini feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini, düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere ağıt denir" (Elçin, 1986: 289). Ağıtların konusu genellikle ölen kişiye karşı duyulan özlem, onun yaptığı iyilikler, bu dünyada bıraktığı izler gibi güzel duyguların yanında ölüme sebep olan feleğe yapılan sitemler veya ölümden diğer insanlar sorumlu ise onlara karşı duyulan öfkeler, sitemler, edilen beddualar olmuştur (Şener 2015: 196). Tarihten günümüze kadar gelen bu edebî tür, günümüzde de Anadolu'nun her yerinde özellikle köylerde hâlen devam etmektedir (Uludağ, 1988: 471). Ağıtın Türk kültüründe çok eski bir geleneği vardır. Ağıt yakmak bölgeden bölgeye farklılık gösterir. Genellikle kadınlar tarafından ağıtlar yakılmasına rağmen bazen erkekler de ağıt

yakarlar. Ağıtlar genellikle ölenin yakın akrabaları tarafından yakılır. Ağıtlar, bazen de taziyeye katılan biri tarafından yakılır. Ağıt yakma deyimini “tâziye sırasında ağıtı yakanın hâfızasında yer etmiş bulunan mahalli melodi kalıplarına söz döşeme” olarak tanımlanmaktadır (Şenel, 1988: 472).

Ağıtlar, hüznün dolu, lirizm yüklü eserler olmaları nedeniyle geniş bir coğrafyada yayılma imkânı bulmakta ve müstakil türküler olarak söylenmektedir. Türküler olarak okunan “Kömürhan Köprüsü Harput’a Bakar” türküsünün de kökeni bir ağıtta dayanmaktadır (Çetindağ, 2006: 322).

Ağıt deyince aklımıza feryat, figan, yakınıp dövünme gelir. İnsanların acı, üzüntü ve ölüm karşısında duydukları sıkıntıları dışa vurmaları elbette olağan bir durumdur. Ancak felekten hesap sorma, sevdiğini geri isteme, onu övgülerle anma boşa tüketilen nefesler, nafile bekleyişler insani bir tavırdır. Genç yaşta sevdiğini Fırat’a kaptıran bir insanın elinden ağıt yakmaktan başka ne gelir ki? (Çetindağ, 2006: 323).

Fırat’la ilgili birçok türküler yakılmıştır. Elazığ, Malatya, Diyarbakır, Adıyaman ve Urfa yöresinde Fırat’la ilgili pek çok türküler hâlen söylenmektedir. Bunların içinde en çok bilinen ve okunan türküler, “Kömürhan Köprüsü Harput’a Bakar” türküsüdür. Kömürhan Köprüsü Harput’a Bakar, türküsü, “-Şu Fırat’ın Suyu Akar Serindir-, -Fırat’ın Türküsü-, Fırat Ağıtı-”, adlarıyla bilinmektedir. 1987 yılında İhsan Öztürk tarafından derlenen ve Elazığ yöresine ait olduğu söylenen bu türküyü ilk kez İzzet Altınmeşe seslendirmiştir. Ancak 1996 yılında Elazığlı sanatçı Erkan Oğur tarafından düzenlenen ve yorumlanan türküler, Eşkıya filminin müziği olarak bütün Türkiye’de tanındı. O tarihten sonra İbrahim Tatlıses, Kubat, Fatih Kısaparmak, Azer Bülbül, Zara ve Müslüm Gürses gibi ünlü sanatçıların yanı sıra birçok sanatçı tarafından yeniden okundu. Radyolarda ve televizyonlarda en çok istek alan türkülerden biri oldu (Pektaş, 2017: 2).

Süleyman Özerol, “Kömürhan Köprüsü Nereye Bakar?”, isimli yazısında özetle şunları söyler: Teslim Budak’ın ikinci özel kasetini dinleyenler Kul Mustafa’nın “Gönül Kalk Gidelim Hüseyne Doğru” deyişinin ezgisini anımsayacaklardır. “Şu Fırat’ın suyu akar serindir” türküsünün ezgisi bu deyişin ezgisinden alınmıştır. Öyküsü ve sözleri ise Arguvan’a aittir. Bu türkünün orijinalinin şöyle olduğunu belirtir: (Özerol, 2010: 1)

ŞU FIRAT’IN SUYU AKAR SERİNDİR

Şu Fırat’ın suyu akar serindir.

Yârimi götürdü kanlı zalimdir

Daha gün görmemiş taze gelindir

Söyletmeyin beni - dostlar- yaram derindir.

Âşık olurudum olsaydı sazım
 Ağla anam ağla bülbül avazlım
 Sulara gömüldü sevgili nazlım
 Söyletmeyin beni - dostlar- yaram derindir
 Kömürhan köprüsü Harput'a bakar
 Zalım Fırat gelmiş ocaklar yıkar
 Toplanmış dostlarım ağıtlar yakar
 Söyletmeyin beni - dostlar- yaram derindir”

Özerol, aynı yazısında türkünün hikâyesini ise şöyle anlatır: “Elazığ’ın Tabanbükü (Şeyhhasan) köyünden olup Malatya’da yaşayan Mustafa Tosun’un türkü ile ilgili anlatımı şöyledir: Korucuk köyünde nazlı adlı bir gelin Fırat’a su almaya inerken ayağı kayar ve suya kapılarak kaybolur. Kömürhan’a kadar ararlar, günler sonra bulunur. Kocasını cenazenin üzerine kapanarak ağıt yakar. Daha sonra kocasının ağzından dökülen (bu) dörtlükleri ağıt hâline getirdim” diyen Mustafa Tosun, ardından da söz ve müziğinin kendisine ait olduğunu öne sürer, ağıtı Teslim Budak’ın kasete okuduğunu belirtir (Özerol, 2010: 1).

Korucuk köyü (aslında) Malatya ilinin Muşar nahiyesine bağlı bir köydür. 1987 yılında köy Karakaya Baraj Gölü altında kalınca, köy halkı Elazığ iline bağlı Baskil kazasının Tabanbükü (Şeyh Hasan) mezrasına yerleşirler (Özerol, 2010: 1). Söylenenler doğru olsa da yukardaki metinden ziyade aşağıdaki metin daha çok bilinmekte ve benimsenmektedir.

Biz çalışmamızda halk arasında en çok bilinen ve söylenen aşağıdaki metni esas aldık. Türküde manası bilinmeyen kelimelerin anlamlarını verdik. Türküde geçen kalıp ifadeler, deyimler, tabirler ve beddualar tespit edilerek anlamları verildi.

Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar Türküsünün Söz Varlığı

Şu Fırat’ın suyu akar serindir oy oy
 Ölem ölem derdo ölem akar serindir oy
 Yârimi götürdü anam kanlı zalimdir
 Ölem ölem kanlı zalimdir nasıl gülem oy
 Daha gün görmemiş taze gelindir oy oy
 Ölem ölem derdo ölem taze gelindir oy
 Söyletmeyin beni anam yaram derindir
 Ölem ölem yaram derindir nasıl gülem oy

Kömürhan köprüsü Harput'a bakar oy oy
Ölem ölem derdo ölem Harput'a bakar oy
Kör olası zalim Fırat ocaklar yıkar
Ölem ölem ocaklar yıkar nasıl gülem oy
Ahbaplarım gelmiş ağıtlar yakar oy oy
Ölem ölem derdo ölem ağıtlar yakar oy
Söyletmeyin beni anam yaram derindir
Ölem ölem yaram derindir nasıl gülem oy

Dert: İnsana ıstırap veren hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü anlamındadır. Devam eden geçmeyen ağrı, sızılı. (MBTS-II: 679) Türküde “dert” geçmeyen ölüm acısı anlamındadır. Ölüm acısı en büyük acılardan biridir. Ve kolay kolay unutulmaz. Türküde “derdo” şekli yöresel bir söylemdir. Sözcüğün sonundaki “o” ezgi tutsun diye eklenmiştir.

Yâr: Sevgili, dost, bildik, tanıdık (MBTS-III: 3371). Türküde eş, sevgili anlamında geçmektedir. En sevilen, yanı başındaki insanın bir anda gelen ölüm haberi insanı derin bir üzüntüye gark eder.

Kanlı Zalim: Zalim, zulüm ve haksızlık yapan, acımasız, merhametsiz demektir (MBTS-III: 3471). Kanlı zalim bir sıfat tamlamasıdır. Kan dökmekten çekinmeyen, eli kanlı olan, kötü kişiler için kullan bir tabirdir. Burada Fırat kişileştirilmiş, insana benzetilmiştir. Zalim kişiler nasıl kan dökmekten çekinmiyorsa Fırat da can almaktan geri kalmıyor. O kadar insanın kanına girmiştir. Mecazi anlamda çok can almıştır. Çok insan öldürmüş anlamındadır. “Kanlı katil” deyiimiyle aynı manadadır. Fırat’la ilgili türkülerde, “Zalim Fırat, Çılgın Fırat, Deli dolu akan Fırat, Çok canlar yakan Fırat” şeklinde geçmektedir (Donat, 2004: 1).

Nasıl gülem: -Nasıl soru zarfı fiilin önüne gelerek bundan sonra gülme eyleminin olmasının, yapılmasının imkânsız olduğunu, mümkün olmadığını anlatmaktadır. İstifham sanatının kullanıldığı “Nasıl gülem?” ibaresi “mümkün değil, imkân var mı?” anlamında, acının büyüklüğünü ve bundan sonra gülme eyleminde bulunulamayacağını yansıtmaktadır. (MBTS-II; 2304). Ölüsü olan acı çeker, ağlar. Bu acı bazen uzun sürer ve insan gülmeyi unuttur. Türküde ölüm ansızın gelmiştir. Sevdiğini kaybeden acı içindedir. Türküde sevdiğini kaybettiği için bu acı ile bir daha nasıl güleceğini anlatmaya çalışmaktadır. Nasıl gülem derken aslında çektiği acıları anlatmaya çalışmaktadır. “Nasıl güleyim” sözü türküde “Nasıl gülem” şeklinde yöre ağız özellikleriyle söylenmiştir (Güler, 2012:)

Taze gelin: Yeni evlenmiş yeni gelin olmuş demektir. Türküde, evlenmekten murat almamış. Evlendikten hemen sonra Fırat’ın suyuna kapılıp

genç yaşta ölmüş gelini ifade etmek için kullanılmıştır. Kadının ölmesi ocağın sönmesi, evin dağılması demektir. İçinde kadın olmayan ev de pek yuva sayılmamaktadır. Yine türkünün devamında “ocaklar yıkmak” deyimini de türküde geçmektedir.

Yaram derindir: Derin yara. Dert, üzüntü demektir. Yaram derindir sözü türküde, mecazi anlamda görülmeyen, içerde olan, insanı üzen dert anlamındadır. Bu da ölümün verdiği acıdır. Buradaki yara, görünen bir yara olmaktan ziyade ancak çok sevdiği birini ansızın kaybeden bir kişinin bilebileceği acı, keder, dert, gam gibi duyguları ifade etmek için kullanılmış, “derinlik” göstergesi ile de etki alanına ve büyüklüğüne işaret edilmiştir.

Kömürhan: Kanunî devri Malatya Tahrir Defteri'nde 1560 “Kömri” nahiyesi ve ona bağlı “Ribat-ı Kömri” isimli bir köyden bahsedilmektedir (Yinanç, 1983: 110). Sözlüklerde “ribat” konak, han anlamında geçmektedir. “Ribat-ı Kömri”, muhtemelen daha sonra “Kömri han” olmuş zamanla değişerek Kömürhan şeklini almıştır. 1560'larda da o bölgede bir han olduğu anlaşılmaktadır. Kömürhan, IV. Murat Bağdat Seferine çıkmadan önce verdiği emirle yeniden inşa ettirmiştir. IV. Murat'ın, Bağdat Seferi'nden dönerken bu handa konakladığı rivayet edilmektedir (Sunguroğlu, 2013: 187). Hatta İzollu yöresinde IV. Murat'a atfedilen “Yapturdım birçok han, içinde en sevdiğim Kömürhan” sözü halk arasında hâlen söylenmektedir. Bu han, Kömürhan Köprüsü'nün 600 m. kuzeyinde, Elazığ'ın Baskil ilçesi, Habibuşağı köyü sınırları içerisinde yer alıyordu (Aytaç, 1998: 249). 1987 yılında Karakaya Barajı suyunun altında kalmıştır. Nejat Göyünç, “Dicle ve Fırat Nehrinde Nakliyat”, isimli makalesinde 1775'te kurulan Ma'âdin-i Hümayun Emaneti'ne dâhil Keban ve Ergani madenlerinin işletilmesi için gerekli kömür ve kütüklerin civardan su yolu ile nakledildiğini Fırat neh-rinden Keleççiler adı verilen nakliyecilerle Keban iskelesine ulaştırıldığı ve kömürlerin biriktirildiği yere de Kömürhan adı verildiği şeklinde bir izahat yapar (Göyünç, 2001: 660). Açıklamalardan o mntıkada eskiden beri odun ve kömürlerin muhafaza edildiği bir han olduğu anlaşılmaktadır. Kömür (<köy-mür, köy- “yanmak”) şeklinde eski Türkçeden beri kullanılan bir kelimedir (Gabain, 1988: 53).

Foto-1: Kömürhan (ET: 22.10.2017)

Foto-2: 1. Köprü. (ET: 22.10.2017)

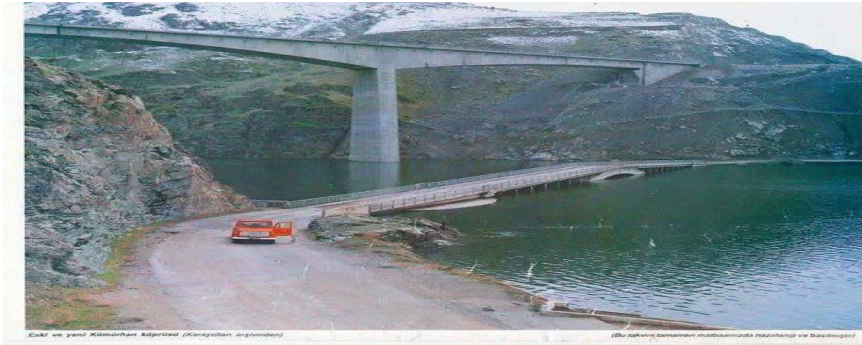

Foto-3: 2. Köprü(ET: 22.10.2017)

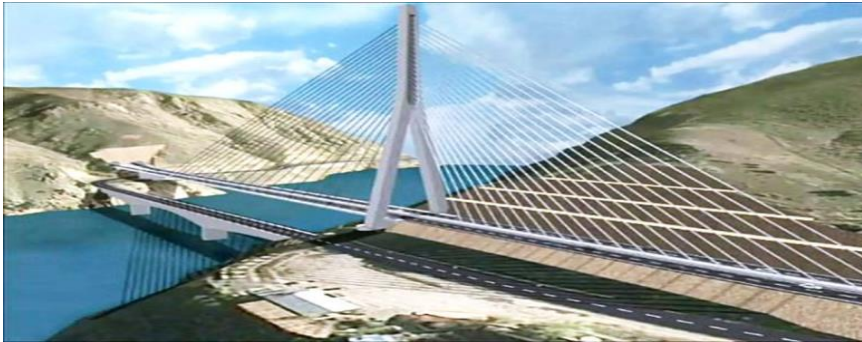

Foto-4: 3. Köprü (ET: 22.10.2017)

Foto-5: 1. ve 2. Köprü Bir Arada. (ET: 22.10.2017)

Foto-6: 2. ve 3. Köprü Bir Arada. (ET: 22.10.2017)

Foto-7: 3 Köprü Bir Arada. (ET: 22.10.2017)

Kömürhan Köprüsü: Kömürhan Köprüsü, Elazığ-Malatya Kara Yolu'nun Fırat Nehri ile kesiştiği nokta olan 51. kilometresinde Fırat Nehrinin üstten karayolu ile geçişini sağlayan köprüdür. Köprü, doğu ile batının birleşimini sağlayan tek kara yolu köprüsü olduğu için jeopolitik ve stratejik önemi çok büyüktür. Bu köprü yapılmadan önce ulaşım sadece sal, kelek ve kayıklarla sağlanıyordu. Daha sonra ahşaptan bir köprü yapılmış bu köprü 1929 yılında meydana gelen taşkında suya kapılıp gitmiştir. Birinci köprü, 1932'de ikinci köprü, 1986'da hizmete girmiştir. 3. Köprü 2014 yılında yapımına başlanmış ve 2 Ocak 2021 yılında hizmete açılmıştır (Altunyuva, 2015: 1). Bu 3 köprü de kömürhan köprüsü adıyla bilinmektedir. Birinci köprü İsmet İnönü tarafından açıldığı için İsmet Paşa köprüsü adı verilmiş ancak bu isim pek kullanılmamıştır. Türküde geçen Kömürhan köprüsü ile, 1. Köprü kastedilmektedir.

Harput: Harput eski bir yerleşim yeridir. Harput şehri daha sonra "mezre" denilen bugünkü yerine taşınmıştır. Bugünkü Elazığ 1834 yılında tarihî Harput'un bir mezrası olan ve "mezre" diye anılan ovaya nakledilmesiyle kurulmuştur. Elazığ, 1937 yılında bugünkü ismini almıştır. Elazığ, Sultan Aziz döneminde 1867'de Mamüret'ül-Aziz adını almaya kadar Harput adıyla bilinmiş ve tarihe mal olmuştur. Bu nedenle Elazığ'ı anlatırken onun menşeyini oluşturan Harput'dan bahsetmek ve hatta birisinin ismi anıldığında diğerini anlamak mecburiyeti var gibidir. Günümüzde Harput, tarihi bir semt olarak kalesi, mezarlığı ve tarihi eserleriyle ziyaret edilen bir mekân durumundadır (Şen, 2017: 6). Türküde Harput, Elazığ'ın il sınırı anlamındadır. Zira eskiden kervanlar Malatya'dan çıkıp Kömürhan'a vardıklarında "biz Harput'a geldik" derlermiş. Türküde bugünün Harput Mahallesi kastedilmiyor. Elazığ ili anlamında kullanılmıştır. Tabii Elazığ'ın eski şehir merkezinin adı Harput olduğu için bu isim kolay kolay terk edilememiştir (Ünal, 1997: 232).

Bakar: Türküde “bakmak” fiili görmek anlamında değil “yönü bir tarafa doğru olmak, bir cihete yönelmiş” anlamında kullanılmıştır. Türküde Kömürhan köprüsü Harput'a bakar diyen birinin mantık açısından Malatya tarafında veya Elazığ'ın bir ilçesi olan bugünkü Baskil tarafında olması gerekir. Türkü Elazığ'ın mı? Yoksa Malatya'nın mı? Tartışmaları hâlen sürmektedir. Fakat “Kömürhan Köprüsü Harputa Bakar” diyen birinin mantıken Kömürhan köprüsünün Malatya tarafında olması gerekir. Kömürhan köprüsü Harput'a bakar diyen birinin Elazığ tarafında olması düşünülemez.

Kömürhan Köprüsü Harputa Bakar: Kömürhan köprüsü yapılmadan önce “zalim Fırat” birçok can almış ve köprünün yapılmasından sonra da can almaya devam etmiştir. Köprü aralarında engel bulunan iki yakayı birbirine bağlar; aradaki engelleri kaldırır. Kömürhan köprüsü Malatya ile Elazığ'ı birbirine bağlamıştır ama türküde Fırat can almaya devam etmiştir. Bunun verdiği acı, sitem, isyan ve çaresizlik anlatılmaktadır. Köprü belki birçok can kaybını engellemiştir ama sevdiğini Fırat'a kaptıran insanın acısını pek dindirmemiştir. “Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar” sözü türküde bir tabir, kalıp ifade olarak yer almaktadır.

Ocak yıkmak: Ocakların yıkılması, evlerin kapılarının kapanması anlamına gelmektedir. Dilimizde, “Ocağını söndürmek, ocağına su koymak, ocağına incir ağacı dikmek, ocağı kör olmak” deyimleriyle aynı anlamda bir deyimdir (Sinan, 2001: 460). Ocak mecazi anlamda “ev, bark, aile” anlamında kullanılmıştır. Ocak yıkmak, evinin barkının, ailesinin yok olmasına, dağılmasına sebep olmak anlamındadır (MBTS-III; 2375). Ocağın yani evin, yuvanın dağılması, soy sopun yok olması anlamındadır (Özdemir, 1981: 203). Yuva kurmak, çoluk-çocuk sahibi olmak, soyunu devam ettirmek için evlenen bir kızın ansızın Fırat'a kapılıp ölmesi türküde “Daha gün görmemiş taze gelindir” mısraında trajik bir şekilde anlatılmaktadır.

Ağıtlar yıkmak: Ağıt, bir ölünün ardından, onun iyiliklerini, meziyetlerini, ölümünden duyulan acıyı dile getiren ve makamla veya belli bir ezgiyle okunan şiir demektir. Herkes tarafından sevilen kimselerin ölümü üzerine veya millî felâket kabul edilen bazı tabii afet ve kayıpların ardından söylenen şiir. Ağıt yıkmak, “ağıt düzmek, ağıt koparmak ağıt söylemek, ağıt tutmak”, ölen bir kimsenin veya acıklı bir olayın ardından şiir söylemek. Dar anlamda bir kimsenin ölümünden duyulan üzüntüyü dile getirmek demektir (MBTS-I: 43). Ölüm insan muhayyilesinin kolaylıkla kabul edeceği bir olay değil. Bu yüzden ölüme karşı tevekkül veya isyanla olumlu veya olumsuz bir tavrın alınması, sorular sorulması, cevaplar aranması normal bir davranıştır (Balı, 1997: 1). Türküde “Ahbaplarım gelmiş ağıtlar yakar” derken dost,

bildik, tanıdık kimselerin yas tutma törenine katıldıkları ve üzüntülerini belirttikleri anlatılmaktadır. Ölüm olaylarında en yakınlar dediğimiz hısım - akraba gelip teselli verirler.

Kör olası: Türküde beddua sözü olarak kullanılmıştır. “Kör olsun, kör olasıca veya kör olası” şeklinde kullanılan bir bedduadır. Canı yanan, zarar gören insanların kullandığı bu söz daha çok insanlar için kullanılır. Elazığ ve Malatya yöresinde bilinen ve kullanılan bir bedduadır (Özçam-Deniz, 2017: 74). Türküde acılar, nefretler bu beddua ile Fırat nehri kişileştirilerek dile getirilmiştir. Kör olsaydın da sevdiğimi görmeseydin ve canını almasaydın. Kör ol ki bundan sonra başka can almayasın anlamında bir bedduadır.

Sonuç

Kültür mirasımızın içinde yer alan bu türkü, geçmişte yaşanmış bir olayı günümüze taşımaktadır. Türkünün her bir sözü Anadolu insanının yaşanmış hayatını anlatmaktadır. Bu türkü artık bütün toplumun ortak bir değeridir. Türküyü dinlerken coğrafi muhayyilemiz yeniden canlanmakta üstünde yaşadığımız topraklarda tarih şuurumuz bir daha güçlenmektedir. Türküde geçen “ocaklar yıkmak, ağıtlar yakmak, gün görmemek”, deyimleri yer almaktadır. “Kanlı zalim, zalim Fırat, taze gelin, yaram derindir” tabirler çekilen acıları dile getiren sözlerdir. Kömürhan köprüsü Harput’a bakar, sözüyle tarihi coğrafyamıza atıf yapılırken, insan olarak çekilen acılar “kör olası” bedduasıyla dile getirilmiştir. Zaman mekân değişse de bu türkü geçmiş günümüze taşımaktadır. Bu türkü yaşanmış bir olayın acılarını dile getirmektedir. Kim bilir dile getirilememiş ne acılar vardır.

Kaynakça

ALTUNYUVA, Y. (2015), “Yeni Kömürhan Köprüsü”, *El-Aziz Gazetesi*, http://www.herayaktuel.com/makale/yasin-altunyuva/yeni-komurhan-koprusu_/111.html (ET: 07.07. 2017).

AYTAÇ, İsmail (1998), “Kömürhan”, *Vakıflar Dergisi*, S.20, s.249-264. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/258/Ayta%E7.pdf?squence=1> (ET: 07.07.2017)

BALİ, Muhan (1997), *Ağıtlar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÇETİNDAG, Gülda (2005), *Elazığ Türküleri, (Metin-İnceleme)*, (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.

ÇETİNDAG, Gülda (2006), “Kökeni Ağıt Olan Elazığ Türküleri”, *Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Armağan*, 1. Baskı, Konya. s.319-333.

DONAT, Y. (2004), “Kömürhan Köprüsü Harput'a Bakar”, http://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2004/05/09/komurhan_koprusu_harput_a_bakar (ET: 06.06.02017)

ELÇİN, Şükrü (1986), *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

GABAIN, A. Von (1988), *Eski Türkçenin Grameri*, (Çeviren: Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara.

GÖYÜNÇ, Nejat (2001), “Dicle ve Fırat Nehirlerinde Nakliyat”, *Belleten*, Cilt: LXV, Sayı: 243, Yıl: 2001 Ağustos, s.655-665.

HALICIOĞLU, Şeref (2017), -12. Gün Elazığ-Malatya- , Şeref Halıcıoğlu'nun Gezi ve Fotoğraf Galerisi, <https://travelandroad.com/dogu-gezisi/dogu-gezisi-12gun/> (ET: 22.10.2017)

ÖZÇAM, Çimen-DENİZ Sunay (2017), “Elazığ Türkülerinde Yöresel Unsurlar”, Fırat Üniversitesi, Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, *Harput Araştırmaları Dergisi*, C.IV, S. 1, s.55-76

ÖZDEMİR, Emin (1981), *Deyimler Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ÖZEROL, Süleyman (2008), -Kömürhan Köprüsü Nereye Bakar?-,

<http://blog.milliyet.com.tr/komurhan-koprusu-nereye-bakar-/Blog/?BlogNo=265933> (ET: 23.10.2017)

PEKTAŞ, Ali (2014), “Biz Bu Türküleri Filmlerle Sevdik”, <https://onedio.com/haber/biz-bu-turkuleri-filmlerle-sevdik-237478> (ET:14.06.2017).

SİNAN, Ahmet Turan (2001), *Türkçenin Deyim Varlığı*, Kubbealtı Yayınları, Malatya.

SUNGUROĞLU, İshak (2013), *Harput Yollarında I-II*, 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul

ŞEN, Mustafa (2017), “Türkülerimizin Ruhunda Coğrafi Muhayyilemiz” *Star Gazetesi*, Açık Görüş Eki, 11 Haziran 2017. Pazar. s. 6.

ŞENEL, Süleyman (1988), “Türk Edebiyatında Ağıt” Maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.1, s. 472.

ŞENER, Hasan (2015), Kilisli Zihnî'nin “Olur” Redifli Kербela Mersiyesi, *Littera Turca, Journal of Turkish Language and Literature*, Volume:1, Issue: 2, Autumn 2015, (195-204).

ULUDAĞ, Süleyman (1988), “Ağıt” Maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.1, s. 470.

ÜNAL, Mehmet Ali (1997), “Harput”, Cilt: 16, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul.

YİNANÇ, Refet.-ELİBÜYÜK, Mesut (1983), *Kanunî Devri Malatya Tahrir Defteri* (1560), Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.

<http://www.malatyaizollu.com/wordpress/detayli-izollu-tarihi/> (22.10.2017).

Kömürhan Köprüsü Fotoğrafları: <https://www.google.com/search?q=k%C3%B6mürhan+k%C3%B6prüsü+foto%20resimleri> (ET: 22.10. 2017)